

שבפרשת פנחס¹⁶¹.

בחנוכה — קורין **בנשיאים**, דהיינו: "ויקרבו הנשאים את חנכת המזבח וגו'" [במדבר ד']¹⁶².

כפורים — קרינן: "ויבא עמלק".

בראשי חדשים — "ובראשי חדשיכם".

במעמדות — **במעשה בראשית**, ובמס' תענית [כ"ז ע"ב] מפרש טעמא, משום דבשביל הקרבנות — מתקיימין שמים וארץ.

בתעניות — קורין **ברכות וקללות**¹⁶³ דפרשת לא-א בחקתי, להודיע שעל עסקי החטא באה פורענות לעולם, ויחזרו בתשובה, וינצלו מהצרה שהם מתעניין עליה.

162. כתב רש"י, דהיינו משום דאיכא התם חנוכת המזבח. וכ"כ הר"ן. והטור [בס' תרפ"ד] כתב בשם מדרש פסיקתא, דהיינו משום שנשלמה מלאכת המשכן בכ"ה בכסלו.

והתוי"ט כתב, שמצא בספר מכבי, דכשכבשו החשמונאים את היונים, מצאו המזבח משוקץ, וסרתו אותו, ובנאוהו מחדש. וחנכו אותו בכ"ה בכסלו.

ובפסיקתא רבתי [פרשה ו'] איתא: "א"ר חנינא, בכ"ה בכסלו נגמרה מלאכת המשכן, ועשה מקופל עד אחד בניסן — שהקימו משה וכל זמן שהיה מקופל, היו ישראל מלמלים על משה לומר, מפני מה לא הוקם מיד, שמא דופי אירע בו?! והקב"ה חישב לערב שמחת המשכן בחודש שנולד יצחק וכו'. ומעתה הפסיד כסלו — שנגמרה בו מלאכה. אלא "ותשלם", אמר הקב"ה: עלי לשלם לו [לחודש כסלו]. והיכן שילם לו? חנוכת בית חשמונאי".

163. כתבו התוס' [ל"א ע"ב, ד"ה ראש חודש אב, בסוה"ד], דאנו נוהגין עפ"י מסכת סופרים, לקרות בתעניות "ויחל". וכ"כ הרא"ש במסכת מועד קטן [פ"ג סי' פ']. עיי"ש.

וכתב בשו"ת אבקת רוכל [סימן כ"ח]: "...שכבר ידוע שכל הפוסקים שלנו הם על פי התלמוד וכו', עם כל זה, יש דברים שאנו מניחים דבר התלמוד — ונוהגים כספרים

וכתב הברכי יוסף [סי' ת"צ], דמשו"ה, אם קראו בספר ראשון חובת היום, ושכחו ולא קראו מפטיר בפרשת הקרבנות — אינו מעכב. וע"ע במגן אברהם סי' קל"ז סק"ו.

160. כתב הטור [או"ח סי' רפ"ג]: "מה שאין מוציאין בשבת ב' ספרים לקרות המוספין וביום השבת וגו', כמו שקורין ביו"ט פרשת קרבנות המוספין, לפי שאין בפרשת קרבנות מוסף שבת רק ב' פסוקים, ואין לקרות אלא מענינו של יום. ועוד טעם אחר, דאיתא במס' תענית (כ"ז ב'): אמר הקב"ה לאברהם: תקנתי להם סדר קרבנות. בזמן שקורין אותם לפני, מעלה אני עליהם — כאילו הקריבום לפני, ומוחל אני על כל עונותם. ובמוסף שבת אין קרבן לכפר, שכולם עולות וזוהו: "רצית קרבנותיה". למה רצית קרבנותיה? לפי ששאר יום טוב — כולן באין חטאת. ובשבת — כולן באין עולות". ועיי' בב"ח שם.

ובתוס' [לעיל, כ"ג ע"א, ד"ה כיון] כתבו עוד טעם, לפי שצריך להפטיר כל שבת — מעניינו של יום. ואי קרינן בשל שבת, א"כ יהא צריך להפטיר בדסליק מיניה, והיינו — בענין שבת, וא"כ, יהו כל ההפטרות מעניין אחד. עיי"ש.

161. עיי' רש"י שמאריך לבאר כיצד היא הקריאה בכל יום.

מאי היא?

אמר רב פפא: מאפ"ו סימן. דהיינו ראשי תיבות של פרשיות אלו:

"משכו וקחו לכם צאן", "אם כסף תלוה את עמי", "פסל לך", ו"וידבר ה' אל משה" שבפרשת בהעלתך, שבכל פרשיות אלו מוזכר ענין הפסח.

יום טוב האחרון של פסח — קורין פרשת "ויהי בשלח", משום שבשביעי של פסח אמרו שירה על הים. ומפטירין "וידבר דוד", שגם היא שירה, ומדבר בה גם בענין יציאת מצרים.

ולמחר — קורין "כל הבכור", ומפטירין "עוד היום בנב לעמד וגו'", שמדבר במפלת סנחריב, משום שמפלתו של סנחריב — בליל פסח היתה¹⁶⁵.

אמר אביי: והאידינא נהוג עלמא למיקרי בימי הפסח פרשיות אלו:

משך — דהיינו: "משכו וקחו לכם",

תורא — "שור או כשב או עז",

קדיש — "קדיש לי כל בכור",

בכפא — "אם כסף תלוה את עמי",

אין מפסיקין בקללות, אלא עולה אחד קורא את כולן, ושנים הראשונים קוראין פרשת ברכות שלפני הקללות.

בשני ובחמישי, ובשבת במנחה — קורין כסדרן. דהיינו, כסדר פרשיות כל השנה. ואין עולים להם קריאת שני וחמישי ושבת במנחה — מן החשבון של קריאת הפרשה בשבת, אלא יחזרו ויקראו שוב את אותה קריאה.

ומגלן דבעינן לקרוא ביום המועד — מעניינן של מועדות?

שנאמר: "וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל", ילפינן מהא דמצותן שיהו קורין פרשת כל אחד ואחד מהמועדות — בזמנו.¹⁶⁴

נמרא:

תנו רבנן: בפסח — קורין בפרשת מועדות, ומפטירין — בפסח גלגל [פסח שעשו ישראל בגלגל, יהושע ה' י"].

והאידינא, דאיכא תרי יומי טובים של פסח [בחוץ לארץ], ביומא קמא — מפטירין בפסח גלגל, ולמחר, ביום טוב שני — בפסח יאשיהו.

ובשאר ימות הפסח — מלקט וקורא מעניינו של פסח.

יותר נכון, ואעפ"י שהוא נגד התלמוד, כיון שאינו דבר תלוי באסור והתר".

164. ביאור הך ילפותא — מובא בסוף המסכת.

165. והרש"ש הוסיף, דכתיב התם: "והחרים ה'

אחרים. ואעידה לי עדים נאמנים ששנינו בפרק בני העיר, שבתעניות קורים ברכות וקללות, ואין אנו נוהגים כן, אלא אנו קורים ויחל כדברי מסכת סופרים וכו'. והטעם, לפי שאין דברים אלו תלויים בדבר אסור והתר, הרשות בידינו לקרות או להפטיר כדברי מי שיראה לנו שהוא

פסל — "פסל לך",

במדברא — "וידבר ה' אל משה במדבר",

שלה — שירת פרשת בשלה,

בוכרא — "קדש לי כל בכור".

בעצרת — קוראין "שבעה שבועות",
ומפטירין בחבקוק, שמדבר במתן תורה.

אחרים אומרים: קורין "בחדש השלישי וגו'",
שהוא המקרא של מתן תורה, ומפטירין
במרכבה, על שם שנגלה הקדוש ברוך הוא
בסיני ברבוא רבבות אלפי שנאן.

והאידינא דאיכא תרי יומי דעצרת, עבדינן
כתרויהו — ואיפכא.

דהיינו, ביום הראשון קורין כאחרים דהם
בתראי — "בחדש השלישי", משום שמתן
תורה בו' בסיון היה, דהיינו הזמן שנופל בו
יום טוב ראשון, ומפטירין במרכבה. וביום
השני — עבדינן כתנא קמא.

בראש השנה קרינן "בחדש השביעי",
ומפטירין "הבן יקיר לי אפרים", משום
דכתיב בסיפיה דקרא: "זכור אזכרנו, רחם
ארחמנו".

ויש אומרים דקורין "וח' פקד את שרה",
להזכיר את עקידת יצחק הכתובה באותה
פרשה, כדי שתזכר לנו במשפט 166.
ומפטירין במעשה חנה, מפני שנפקדה בראש
השנה.

והאידינא דאיכא תרי יומי דראש השנה,
יומא קמא — קרינן כיש אומרים — "וה' פקד
את שרה". למחר — קרינן "והאלהים נסה את
אברהם", כדי שתזכר לנו העקדה במשפט,
ומפטירין — "הבן יקיר".

ביום הכפורים — קורין בפרשת אחרי מות,
ומפטירין: "כי כה אמר רם ונשא", שמדבר
במדת התשובה, דכתיב ביה: "הלא זה צום
אבחרהו וגו'".

ובמנחה של יום הכפורים — קורין בפרשת
עריית, מפני שעריית עבירה מצויה היא,
שנפשו של אדם מחמדתן ויצרו תוקפו,
מזכירין שמי שיש בידו עבירות — יפרוש
מהן 167. ומפטירין — בספר יונה, מפני שיש
בו תשובת אנשי נינוה, ושקיבל הקדוש ברוך
הוא את תשובתם, וניחם על הרעה שדבר
לעשות להם.

אמר רבי יוחנן: בכל מקום 168 שאתה מוצא
שמוזכרת גבורתו 169 של הקדוש ברוך הוא —

שהזהיר אותם לא לגלות ערוה, כך לא תגלה
ערותם בעוונותיהם.

168. הקשה האדמו"ר מקוצק, הא כתיב: "ה'
מלך גאות לבש", והיכן אתה מוצא כאן את
ענוותנותו?

וביאר, שבמלה "לבש" — נמצאת הענווה.
כי בזה גרמז, שהגיאות היא רק לבושו של
הקב"ה, אבל פנימיותו — היא הענווה.

169. הנודע ביהודה [תניינא או"ח סי' כ'] הביא
דיש שואלין, אמאי בנוסח שאנו אומרים

את לשון ים מצרים וגו' והיתה מסילה לשאר
עמו וגו' כאשר היתה לישראל ביום עלותו מארץ
מצרים".

166. והרע"ב כתב, דהיינו משום דבר"ה נפקדה
שרה.

167. ותוס' כתבו, דלפי שהנשים מקושטות
בשביל כבוד היום, לפיכך צריך להזכירם שלא
יכשלו בהם.

עוד כתבו, דאיתא במדרש [וכן הוא במחזור
ויטרין], דישראל עושין רמז להקב"ה, שכשם

שם אתה מוצא גם ענוותנותו¹⁷⁰.

דבר זה כתוב בתורה, ושנוי [כתוב פעם שניה] — בנביאים, ומשולש — בכתובים.

כתוב בתורה: "כי ה' אלהיכם הוא אלהי האלהים ואדוני האדונים", הרי גבורתו. וכתוב בתריה: "עושה משפט יתום ואלמנה" — הרי ענוותנותו.

שנוי בנביאים: "כה אמר רם ונשא שוכן עד וקדוש וגו'", וכתוב בתריה: "ואת דכא ושפל רוח להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים".

משולש בכתובים: דכתיב "סולו [שבחו] לרוכב בערבות ביה שמו", וכתוב בתריה: "אבי יתומים ודיין אלמנות".

יום טוב הראשון של חג — קורין בפרשת מועדות שבתורת כהנים, ומפטירין: "הנה יום בא לח", דכתיב ביה: "לחוג את חג הסוכות".

והאידנא דאיכא תרי יומי, למחר — מיכרא הכי נמי קרינן כמו ביום הראשון.

אפטורי, מאי מפטירין למחר?

"ויקהלו אל המלך שלמנה". שמדבר המקרא בחנוכת בית המקדש, שחגגו אז כל עם ישראל את חג הסוכות בירושלים.

ושאר כל ימות החג — קורין בקרבנות החג.

ביום טוב האחרון — קורין "כל הבכור", אלא שמתחילין מ"עשר תעשר", לפי שיש באותה פרשה הרבה מצות וחוקים הנוהגים באותו זמן שחל בו חג הסוכות, שהוא זמן אסיף, ועת שהעניים צריכין לאסוף מאכל לביתם, דכתיבי התם מצות מעשר עני, נתון תתן, פתוח תפתח, ועוד מצוות, וענין בכור.

ומפטירין: "ויהי ככלות שלמנה", דכתיב ביה: "ביום השמיני שלח את העם", דמיירי ביום השמיני שלאחר חג הסוכות.

למחר — קורין פרשת וזאת הברכה,

במוצ"ש, איתא "גדולתו"?!?

וכתב, דבעצם יש ליישב, מאי שייכא הך עניינא בסוגיא דלעיל? אלא, שבא ליתן טעם, אמאי מפטירין ביום הכפורים: "כי כה אמר רם ונשא וגו'". והיינו, דהואיל וביוהכ"פ הוא גמר דינו של אדם, וזו היא גבורתו של הקב"ה, להכי אנו מזכירין שיאחז הקב"ה גם במדת ענוותנותו להעביר על המדה, ולהכי נקט בגמרא לשון "גבורתו". אבל אנן, שאומרים מאמר זה בכל מוצש"ק, נקטינן "גדולתו", שהוא מדוקדק יותר בלשון הפסוקים, וכמש"כ מהרש"א. עיי"ש, ובמהרש"א כאן.

170. היערות דבש [ח"א דרוש ט"ז] ביאר ענין

זה עפ"י משל. דהנה מלך, כבודו הוא לדבר רק עם שרים ודוכסים, אבל לא עם כפריים. ואם ידבר עם כפרי, אין אצלו הבדל אם עני הוא או עשיר, שהרי אין זה ערך אצלו כלל.

כן הדבר אצל הקב"ה, כי אילו היו מלאכי מעלה קצת מחלק אלף אלפי אלפים בערך לו, יכולים היינו לומר כי כבודו של הקב"ה להיות עניינו עם המלאכים הגבוהים, ולא עם שפלים ונדכאים. אבל באמת כל צבא מעלה אין להם ערך כלל עם הקב"ה, והכל כאין ואפט נחשב למעלתו ויקרתו, וא"כ מאי נ"מ אם משרה שכנתו על גבוה שבגבוהים, או על שפל שבשפלים?

בראשי חדשים — קוראין "ובראשי חדשיכם".

ראש חדש שחל להיות בשבת — מפטירין: "והיה מדי חדש בחדשו".

חל ראש חודש להיות באחד בשבת — בשבת מאתמול מפטירין: "ויאמר לו יהונתן מחר חדש".

אמר רב הונא: ראש חדש אב שחל להיות לא-ב בשבת, מפטירין: "חדשיכם ומועדיכם שנאה נפשי היו עלי לטורח".

מאי "היו עלי לטורח"?

אמר הקדוש ברוך הוא: לא דיין להם לישראל שחוטאין לפני, אלא שמטריחין אותי לידע איזו גזירה קשה אביא עליהם!¹⁷²

בתשעה באב גופיה, מאי מפטירין?

אמר רב: "איכה היתה לזונה".

מקרא בתורה — מאי קרינן?

ומפטירין: "ויעמד שלמה¹⁷¹ וגו' ויפרש כפיו השמים וגו'", דמיירי בחנוכת הבית, שהיתה במועד חג הסוכות.

אמר רב הונא אמר רב: שבת שחל להיות בחולו של מועד, בין בחול המועד של פסח, ובין בחול המועד של סוכות, מקרא קרינן "ראה אתה".

אפטורי מאי?

בפסח מפטירין: "העצמות היבשות", שיצאו ממצרים לפני הקץ. ובסוכות — "ביום בוא גוג".

בחנוכה — קוראין בפרשת הנשיאים, ומפטירין — בנרות דזכריה, דכתיב התם: "והנה מנורת זהב כולה".

ואי מיקלעי שתי שבתות בחנוכה, אזי בשבת קמיתא — מפטירין בנרות דזכריה, ובשבת בתרייתא — מפטירין בנרות שלמה, דהיינו: "ויעש חירום וגו' ואת המנורות חמש מימין וגו'".

בפורים — קוראין "ויבא עמלק".

ח' כתב, דהא דאנו מפטירין "ויהי אחרי מות משה", דלא כדאיתא בגמרא, הוא משום שהגאונים תקנו כן, שהוא מעין הפרשה שקראו: "וימת שם משה". ורשאים הגאונים לשנות, כדאשכחן גבי ט' באב. עיי"ש. וע"ע באור זרוע [הל' קריאת המועדים סי' שצ"ג].

172. פירש המהרש"א, דהאי דכתיב: "חדשיכם ומועדיכם שנאה נפשי", היינו החודש והחג שבדה ירבעם מליבו. ולפי שהקב"ה משלם מדה כנגד מדה, שמודדין העונש — כעין העבירה, להכי כביכול מטריחין את הקב"ה, לדקדק לשלם

והיינו "בכל מקום שאתה מוצא גדולתו וכו' שם אתה מוצא ענותותו", כי לפי גודל הגדולה, כן ראוי הענוה שהוא שוכן את דכה ושפל רוח.

171. כתבו התוס', דיש מקומות שנהגו להפטיר ב"ויהי אחרי מות משה" [כמנהגנו], ושיבוש הוא. ו"א שרב האי גאון תקן כך. עיי"ש. ועיי עוד ברי"ף, ברא"ש, ובר"ן, שהביאו מנהג זה. ובטור [סי' תרס"ט] כתב: "ובירושלים יש שמפטירין ויהי אחרי מות משה, והכי מנהגינו". וכ"כ בשו"ע שם.

ובהגהות מיימוניות [פי"ג מהל' תפילה, אות